

Управління витратами у системі стратегій «контролю» та «ризик» суб'єкта господарювання

О. І. КАРІНЦЕВАⁱ, М. О. ХАРЧЕНКОⁱⁱ, С. В. ТАРАСЕНКОⁱⁱⁱ

Діяльність суб'єкта господарювання здійснюється у системі вибору оптимальної пропорції між рівнями контролю та ризику, що характерний для процесів зростання. Необхідність вибору постає, виходячи з того, що, функціонуючи, підприємство не може одночасно максимізувати процеси і контролю, і зростання, оскільки ці підходи передбачають різні витрати суб'єкта господарювання. Відповідно з метою підвищення рівня економічної ефективності підприємство повинно застосовувати алгоритми управління затратами, що базуються на використанні різних інструментів та методів. Запропоновано в умовах стратегії «контролю» застосовувати методи, спрямовані на більш повний облік і мінімізацію витрат (нормативний метод та ін.); в умовах стратегії «ризик» застосовувати методи, спрямовані на максимізацію доходу (облік витрат за неповною собівартістю, метод прямого обліку та ін.).

Ключові слова: метод, контроль, ризик, витрати.

УДК [005.935+005.334]:336.5

JEL коди: M21, M40

Постановка проблеми. Фокусування на задоволенні швидкоплинних потреб людей у ринковій економіці сьогодення визначає постійні зміни у системі господарювання підприємств. Обмеженість ресурсів, у свою чергу, апелює до необхідності усталеного спрямування економічних систем, до сестейного розвитку. Виникає протиріччя: з одного боку, суб'єкт господарювання постійно змушений пристосовувати виробництво, обслуговування до потреб, що швидко змінюються, з іншого – повинен мати чіткий вектор розвитку, в межах якого необхідно досягати цілей.

Проаналізуємо процеси, які сьогодні формують функціонування підприємства. Четверта промислова революція передбачає створення повністю автоматизованих виробництв, визначає нові пріоритети у розвитку підприємств, зокрема: необхідність оптимізації процесів витратоутворення у нових умовах [6]. Надвиробництво у світі, надкредитування створюють фіктивну економічну систему, спотворюють процеси попиту і пропозиції на ринку. Ціни відповідно не виконують правильно інформативної функції, а «невидима рука ринку» функціонує неправильно. Отже, фірми приймають рішення в умовах неповної та недосконалої інформації. Крім того, надмірне виробництво товарів та послуг формує кризові явища в економіці, оскільки підприємства не знаходять ринків збуту і банкрутують. Водночас для українських виробників актуальними є євроінтеграційні процеси, оскільки вони як відкривають для них нові можливості реалізації, так і несуть загрозу наступу іноземних суб'єктів на ринок України. Тобто активізуються процеси конкуренції.

ⁱ Карінцева Олександра Іванівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету;

ⁱⁱ Харченко Микола Олексійович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету;

ⁱⁱⁱ Тарасенко Світлана Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та соціальної медицини Сумського державного університету.

© О. І. Карінцева, М. О. Харченко, С. В. Тарасенко, 2016.

Вищевизначені тенденції апелюють до формування або оптимізації системи витратоутворення суб'єкта господарювання, а саме знаходження оптимуму між рівнями контролю і ризику.

Зміст поняття «витрати» у виробничому обліку залежить від обраного варіанта тлумачення цього терміна; різноманітність варіантів пов'язана з неоднаковою інтерпретацією ознак, що визначають загальне поняття витрат. Головним принципом, що лежить в основі витрат, є існування однозначного функціонального зв'язку між витратами і обсягом виробництва фірми. Операційна діяльність підприємства з моменту його створення пов'язана зі здійсненням різноманітних витрат трудових, матеріальних, нематеріальних та фінансових ресурсів у процесі виробництва й реалізації продукції. Із формуванням операційного прибутку пов'язані поточні витрати підприємства, які називаються операційними. Під операційними витратами (витратами) розуміються виражені у грошовій формі витрати трудових, матеріальних, нематеріальних і фінансових ресурсів на здійснення операційної діяльності підприємства.

У системі вибору між рівнями контролю і ризику суб'єкт господарювання або фокусується на зростанні і таким чином допускає у своїй діяльності достатню кількість різних за сутністю ризиків, або концентрується на контролі процесів, обмежуючи можливості розвитку. Тобто, орієнтуючись на зростання, підприємство рухається у розрізі екстенсивного напрямку: виходить на нові ринки, збільшує штат співробітників, нарощує виробничі можливості та ін. Підприємство, сконцентроване на процесах контролю, схиляється до інтенсивного шляху розвитку, тобто намагається максимізувати наявний потенціал процесів, проводячи більш консервативну політику у зростанні.

Незалежно від стратегії розвитку суб'єкта господарювання основний вплив на ціноутворення, формування прибутку, конкурентну боротьбу здійснює витратоутворення на підприємстві. Тому актуальним є розроблення процедур вибору методів управління витратами в умовах різних стратегій розвитку суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх публікацій. Проблемами управління витратами займаються вітчизняні та зарубіжні вчені: А. О. Лисенко [4], В. П. Савчук [10], А. Полянська [9], О. Ю. Литовченко, І. П. Сиротина [5], Г. Фандель [11].

Невирішена частина загальної проблеми. Розвиток інтернету викликав створення пошукових систем, електронної комерції, соціальних мереж, комерційних SaaS-програм. У реалії мобільних систем перенесли людство смартфони. Також розвивається індустрія квантових обчислень, яка в результаті комерціалізації може викликати істотне зростання продуктивності в біології і штучному інтелекті. Швидко змінюються потреби людей. Усе це привело до змін комунікацій, стратегій, способів збуту продукції, маркетингових підходів, розмірів та видів витрат підприємства. Відповідно зростають ризики в діяльності компаній, зокрема ризики збільшення витрат, отримання збитку. Тому актуальним є визначення умов застосування методів управління витратами, що дозволяють за різних стратегій розвитку підприємства зменшити ризики збиткової діяльності.

Метою статті є розроблення основних параметрів витратоутворення підприємств при застосуванні стратегій «ризик» та «контролю».

Завдання дослідження:

- 1) визначення основних характеристик стратегій «контролю» та «ризик»;

2) формування системи основних інструментів та методів, що застосовуються у системах стратегій «контролю» та «ризик» суб'єкта господарювання.

Викладення основного матеріалу. У сучасних умовах господарювання витрати виробництва як економічна категорія є одним із критеріїв ефективності операційної діяльності підприємства.

Система управління витратами повинна забезпечувати облік, контроль, планування, аналіз і регулювання витрат з метою зниження продуктивних витрат.

Перевагами ефективного управління витратами є: виробництво конкурентоспроможної продукції за рахунок більш низьких витрат, а отже, цін; наявність якісної й реальної інформації про собівартість окремих видів продукції та їх позицій на ринку порівняно із продукцією інших виробників; можливість використання гнучкого ціноутворення; надання об'єктивних даних для складання бюджету підприємства; можливість оцінювання діяльності кожного підрозділу підприємства з фінансової точки зору; прийняття обґрунтованих та ефективних управлінських рішень.

Система управління витратами включає нормування витрат ресурсів; планування витрат за їх видами; контроль за рівнем витрат; облік та аналіз витрат, визначення їх впливу на результати діяльності підприємства; пошук та виявлення чинників, що впливають на економію ресурсів підприємства; формування дієвої системи мотивації працівників до контролю та зменшення витрат: матеріальне стимулювання економії ресурсів та зниження витрат.

Модель системи управління витратами ієрархічна і має три рівні: рівень підприємства в цілому, рівень підрозділів (центрів витрат) та рівень виробів. Цілі різних рівнів ієрархії можуть не збігатися. На рівні підприємства найчастіше використовуються цільові функції – мінімізації витрат і максимізації прибутку. На рівні підрозділів спостерігається диференціація цілей. Виробничі підрозділи орієнтуються на оптимальне завантаження виробничих потужностей, оптимальне використання ресурсів, мінімальну частку накладних витрат. Допоміжні підрозділи збільшують власну рентабельність, знижуючи частку накладних витрат. Адміністративні підрозділи, що є джерелом накладних витрат, можуть мати найрізноманітніші цілі – від соціальних до організаційних. На рівні виробів використовується цільова функція максимізації рентабельності, показники витрати, якості та ін.

Тобто управління витратами як багаторівневий процес передбачає оптимізацію рівня витратоємності діяльності суб'єкта господарювання і визначається передусім цілями, обраними підприємством у рамках тієї чи іншої стратегії розвитку. Суб'єкт господарювання насамперед обирає напрям розвитку: ризиковану діяльність, або активність, спрямовану на підвищення рівня контролю в організації.

В умовах стратегії «ризик» суб'єкт господарювання здійснює розширене виробництво шляхом нових капітальних вкладень і збільшення обсягів виробництва, тобто виробничих витрат. В умовах стратегії «контролю» зростають витрати, пов'язані з управлінням виробництва, тобто невиробничі витрати (рис. 1). Відповідно якщо підприємство проводить політику з підвищення контролю діяльності, то для нього необхідним є вибір як оптимальних методів калькулювання виробничих витрат, що найповніше будуть відображати усі понесені видатки (нормативний метод та ін.), так і методів розподілу невиробничих витрат.

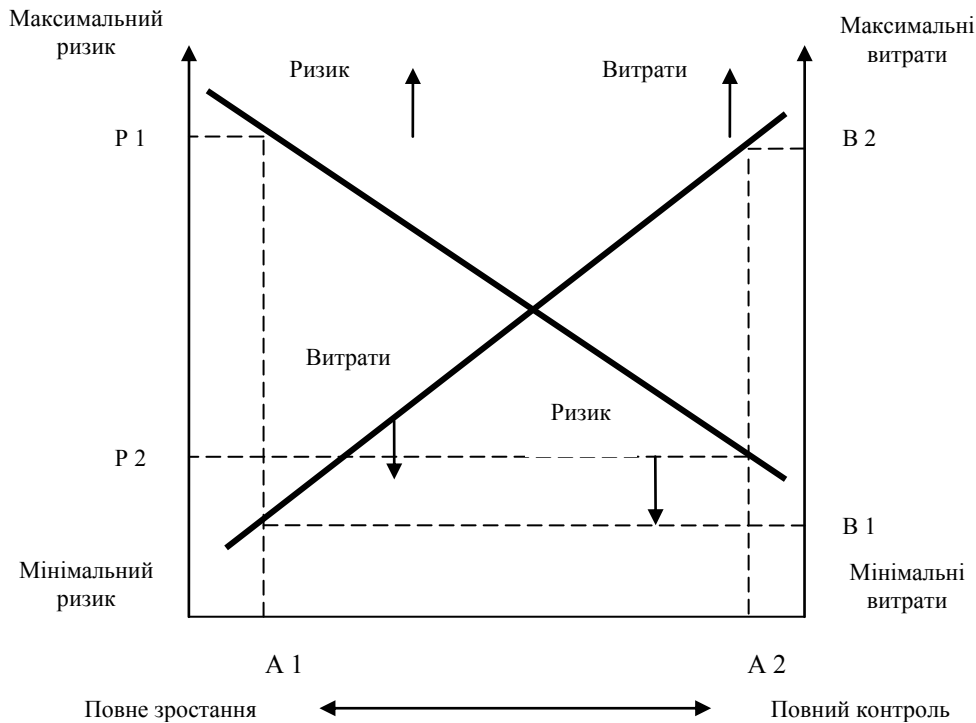

Рис. 1. Співвідношення між рівнем ризику та величиною витрат у процесі управління розвитком суб'єкта господарювання [3]

У ситуації ризикованої активності підприємство націлене на пошук шляхів збільшення прибутковості, дохідності або завоювання ринків збуту, критеріями розвитку є прибуток, дохід, що є функціями витрат. Проте облік та розподіл витрат для досягнення цих цілей доцільно виконувати, використовуючи такі методи калькулювання виробничих та розподілу невиробничих витрат як облік витрат за неповною собівартістю, «директ-костинг» та ін.

Оптимізація діяльності підприємства в умовах ринкових відносин вимагає постійного надходження оперативної інформації не лише зовнішнього характеру (про стан ринку, попит на продукцію, ціни і т. п.), але і внутрішнього (про формування витрат на виробництво й собівартість продукції). Ця інформація базується на системі виробничого обліку витрат за місцями їх виникнення і видам виробів, на виявленні відхилення витрат ресурсів від стандартних норм та кошторисів, на даних про калькуляцію собівартості окремих видів продукції, обліку результатів реалізації за видами виробів. Важливо відзначити, що залежно від облікової політики, що застосовується підприємством у сфері виробничого обліку, ступінь реалізації обліку витрат, а отже й аналізу, різний для різних фірм. Методика аналізу прибутку й собівартості залежить також від повноти включення витрат у собівартість, наявності роздільного обліку змінних та постійних витрат.

Визначальними факторами під час вибору методу обліку виробництва є галузева належність, тип виробництва, характер технологічного процесу, номенклатура продукції, що випускається, організаційна структура управління виробництвом та вид стратегії, обраної суб'єктом господарювання.

У загальному вигляді механізм калькулювання виробничої собівартості продукції підприємства здійснюється за такими етапами:

- 1) формування виробничих витрат та визначення обсягів господарської діяльності за центрами;
- 2) визначення витрат, що формують виробничу собівартість продукції звітного періоду (методи калькулювання) витрат;
- 3) визначення витрат за об'єктами калькулювання та виробничої собівартості одиниці продукції.

Сьогодні можна виділити такі основні методи обліку витрат: 1) відповідно до технологічного процесу – за принципом розподілу виробничих витрат між окремими продуктами: позаомовний, попередільний (процесний); 2) за об'єктами калькуляції – деталь, вузол, виріб, процес, переділ, виробництво, замовлення; 3) за способом збирання інформації, що забезпечує контроль за затратами, метод прямого обліку, нормативний метод, облік витрат за неповною собівартістю.

Базовою ознакою вибору системи розрахунку собівартості є спосіб розподілу витрат між виробленою продукцією: індивідуальний (за позаомовної системи) і усереднений (за процесної). Тип виробництва істотно впливає на вибір системи розрахунку собівартості.

Наявність двох систем розрахунку собівартості обумовлена істотними відмінностями у характері основних виробничих процесів на підприємстві. Вважається, що для підприємств, пов'язаних із випуском великого асортименту, товарів та послуг, виконаних на вимоги споживача, найдоцільніше використовувати позаомовну систему (виробництво меблів, кораблебудування, видавнича діяльність, виплавка спеціальних видів сталі, послуги адвокатських та консалтингових компаній). Для підприємств, пов'язаних з виробництвом схожої продукції, наприклад, цегли, асфальту, розроблення природних ресурсів, випуску вузлів та компонентів персональних комп'ютерів, більш доцільною є процесна система калькулювання.

Прямі затрати можуть бути безпосередньо віднесені на кожний вид продукції, непрямі витрати можуть бути розподілені за видами продукції лише за допомогою спеціальних методів.

Розподіл непрямих витрат здійснюється як при позаомовному, так і при попередільному методі калькулювання. При позаомовному методі калькулювання розподіл повинен здійснюватися за всіма виконаними (запланованими) замовленнями, а при попередільному методі – за всіма видами продукції.

Способи розподілу непрямих витрат за конкретними видами продукції є найбільш складним елементом методики калькулювання. У Методичних рекомендаціях (п.346) пропонуються 4 методи внесення до собівартості (розподілу) непрямих витрат: пропорційно часу роботи устаткування; пропорційно основній заробітній платі робітників, зайнятих у виробництві продукції; пропорційно обсягу виробництва; пропорційно прямим витратам [7]. Існують й інші способи розподілу непрямих витрат, наприклад, пропорційно частині прямих витрат (витрат на сировину або на утримання й експлуатацію устаткування), а також пропорційно маржинальному прибутку й ціні товару.

Таким чином, за стратегії «контролю» при виборі способу розподілу непрямих витрат доцільно прагнути до вирівнювання рівня рентабельності виробництва різних

продуктів. При цьому, якщо «маржинальна рентабельність», тобто відношення маржинального прибутку за продуктом до змінних витрат, за всіма продуктами приблизно однакова, то розподіл непрямих витрат можна здійснювати будь-яким «витратним» методом.

Метод прямого обліку базується на аналізі фактичних витрат розрахункового періоду. Причому контроль їх рентабельності може бути проведений таким чином, що фактичні видатки минулого періоду можуть розглядатися як планові видатки й протиставлятися фактичним затратам розрахункового періоду.

Головний недолік розглянутого методу полягає у неможливості поточного контролю витрат. Фактичні витрати є результатом загального впливу всіх визначальних факторів: коливань у завантаженні, зміни потужності, цін, а також прояву безгосподарності на підприємстві. При цьому не досягається головна мета обліку затрат, а саме: контроль економічності. Цей метод застосовується за стратегії «ризик» у розвитку суб'єкта господарювання.

Найбільш широко на промислових підприємствах з випуску товарів народного споживання застосовується нормативний метод. Калькулювання собівартості за нормативними витратами може застосовуватися там, де має місце повторення операцій на виробництві. Нормативна собівартість є одним із видів собівартості, у процесі калькулювання якої використовують нормативи, затверджені підприємством. До них входить комплекс завдань, нормативів, норм та кошторисів, які використовуються для планування, організації й контролю виробничого процесу. Ці нормативи представлені у вигляді планових завдань, нормативних документів технічної підготовки виробництва, у вигляді нормативів витрат ресурсів та допоміжних матеріалів. У процесі виробництва фактична собівартість порівнюється з нормативною, виявляються відхилення, їх причини, що ліквідуються або зумовлюють корегування нормативної величини собівартості. Особливості нормативного методу дозволяють рекомендувати його до використання у стратегіях «контролю».

Облік витрат за неповною собівартістю передбачає включення у калькуляцію не всіх витрат на виробництво й збут продукції. Частина накладних витрат не відносять на собівартість окремих виробів, а безпосередньо віднімають із виторгу за певний період під час визначення прибутку. Класичним методом калькулювання за неповною собівартістю є облік за системою «директ-костинг», коли на собівартість окремих видів продукції відносять лише прямі затрати, а на фінансовий результат – непрямі.

Система «директ-костинг» базується на виключенні непрямих витрат, пов'язаних з періодом, і управлінні умовно-змінними витратами. У цій системі необхідність розподілу накладних витрат зникає. Тобто в основу собівартості закладають лише умовно-змінні витрати. Непрямі витрати виключають із собівартості, оскільки вони викликані не стільки безпосередньо процесом виробництва, скільки перебігом часу. У цій системі досягнений високий ступінь інтеграції обліку, аналізу і прийняття управлінських рішень. Головна увага у цій системі приділяється вивченню поведінки витрат ресурсів залежно від зміни обсягів виробництва, що дозволяє гнучко й оперативно ухвалювати рішення щодо нормалізації економічного стану фірми. Розуміння динаміки витрат необхідне для рівноважного аналізу й аналізу залежності «витрати – обсяг виробництва – прибуток», для оцінювання ефективності функціонування виробничих підрозділів, для гнучкого фінансового планування, для прийняття рішень короткострокового характеру.

Система контролю, аналізу рівнів і динаміки витрат складається з трьох елементів:

1) горизонтального аналізу – виявлення відхилень від минулого періоду або кошторисів за звітний рік;

2) вертикального аналізу – дослідження складових частин кожного показника та їх змін у загальній величині відхилень;

3) трендового аналізу – вивчення динаміки витрат за ряд звітних періодів.

Формами попереднього контролю витрат під час аналізу динаміки витрат є пошук шляхів зниження витрат у процесі розроблення виробу та виявлення шляхів їх зниження у процесі виробництва.

Прийняття рішень на довгостроковий період вимагає пошуку шляхів зниження витрат у процесі розроблення виробу, а під час прийняття рішень на короткостроковий період під час аналізу динаміки витрат виявляють шляхи їх зниження у процесі виробництва.

Використання обмеженої собівартості має ряд переваг у процесі управління виробничими витратами:

1) поділ витрат на змінні і постійні має важливе значення для контролю за рівнем рентабельності продукції, що випускається;

2) «директ-костинг» дозволяє більш точно встановити зв'язки і пропорції між витратами й обсягами виробництва;

3) змінні витрати легше зв'язати з окремими місцями їх виникнення, що полегшує контроль за ними;

4) в умовах застосування «директ-костингу» значно краще простежується сукупність кожного продукту, що виробляється;

5) більша увага приділяється і постійним витратам, що істотно впливають на кінцеві фінансові результати, оскільки ці витрати списуються безпосередньо на валовий прибуток;

6) є можливість більш чітко визначити результати внутрішнього госпрозрахунку і давати оцінку діяльності керівників структурних підрозділів, визначити рівень ефективності їх роботи, раціональності використання ресурсів;

7) в умовах залежності рентабельності продукції від попиту і пропозиції на неї та тієї ціни, що склалася на ринку, при застосуванні методу «директ-костинг» є можливість швидкого виявлення валового прибутку, що приносить кожен вид продукції і який є джерелом покриття адміністративно-управлінських, збутових витрат та переорієнтації виробництва у разі потреби на випуск більш рентабельної продукції.

До переваг цього методу калькулювання належить можливість використання більш гнучкого ціноутворення, що дозволяє збільшити конкурентоспроможність продукції і зменшує можливість «осідання» продукції на складі; можливість визначення прибутку, що приносить продаж кожної додаткової одиниці продукції; планування цін і знижок на певний обсяг продажів. Важливою перевагою методу «директ-костинг» є оперативність одержання даних, що характеризують невеликий період господарської діяльності. Виділивши змінні витрати, можна точно визначити ефективність безпосередньо виробничого процесу.

Система «директ-костинг» дозволяє здійснювати більш оперативний контроль за постійними витратами, ніж це можливо при системі повного розподілу витрат, оскільки в процесі контролю за собівартістю продукції використовуються стандартні витрати або гнучкі бюджети. При застосуванні «стандарт-костинг» в системі «директ-костинг» встановлюються стандарти на постійні витрати, а в основу контролю гнучкого бюджету покладено поділ витрат на постійні і змінні. Упродовж року всі постійні витрати накопичуються і в кінці звітної періоду повністю списуються на виробництво. Деякі

фірми, враховуючи, що сума накладних витрат протягом короткого періоду часу не змінюється, заздалегідь включають до бюджету витрати на рекламу, дослідження, охорону та ін. Зміна суми таких витрат контролюється керівництвом підприємства. Через те, що частина нерозподіленої суми накладних витрат при системі повного розподілу витрат переходить з одного року на інший, контроль за ними послаблюється.

Переваги системи «директ-костинг» порівняно із системою повного розподілу витрат:

1) дані про собівартість, обсяг, прибуток, необхідні для цілей планування, завжди можна отримати з регулярної звітності. Отже, керівництву не потрібно паралельно вести два розрахунки для узгодження їх один з одним;

2) прибуток за певний період не змінюється під впливом постійних накладних витрат при зміні залишків запасів;

3) визначається вплив постійних витрат на прибуток, оскільки загальна сума цих витрат за даний період відображається у звіті про доходи;

4) показники маржинального доходу дозволяють оперативно оцінити виробничі витрати, виходячи з базових критеріїв – категорії замовників, території виробництва, необхідної для їх виробництва, тощо;

5) «директ-костинг» об'єднує ефективні методи контролю: «стандарт-костинг» і гнучкі бюджети;

6) система «директ-костинг» оцінює запаси відповідно до поточних витрат, необхідних для виготовлення виробів.

Недоліки системи «директ-костинг»:

1) виділення постійних витрат. Значна частина напівзмінних витрат може розподілятися по-різному залежно від методу, який використовується, а це, у свою чергу, позначається на результатах;

2) для потреб довгострокового планування та інших потреб управління необхідно паралельно розподіляти постійні накладні витрати в позасистемному порядку;

3) під час переходу від системи повного розподілу витрат до системи «директ-костинг» виникають проблеми у визначенні суми податку на прибуток і оцінюванні запасів при складанні звітів для власників акцій.

З урахуванням вищевикладеного систему обліку витрат за неповною собівартістю («директ-костинг», «стандарт-костинг») рекомендовано застосовувати за стратегії «ризик» у господарській діяльності підприємства.

Основні параметри витратоутворення за стратегій «ризик» та «контролю» подані у табл. 1.

Висновки. Управління витратами передусім передбачає їх оптимізацію. Проте це не повинно негативно вплинути на якість продукції, ефективність виробництва. Тому питання зниження витрат виробництва розглядаються в сукупності з іншими важливими показниками ефективності господарювання. При цьому ефективність управління витратами підвищується тоді, коли результати виробництва: обсяги виробництва, прибуток збільшуються вищими темпами, ніж зростають витрати. Тому управління витратами як багаторівневий процес передбачає оптимізацію рівня витратоємності діяльності суб'єкта господарювання і визначається передусім цілями, обраними підприємством у рамках тієї чи іншої стратегії розвитку.

Таблиця 1

Основні параметри витратоутворення за стратегій «ризик» та «контролю»

№ п/п	Параметр	Стратегія «ризик»	Стратегія «контролю»
1	Індикатори розвитку	Прибуток, дохідність	Рівень рентабельності, витрати на одиницю продукції
2	Методи калькулювання витрат	Прямий облік витрат «Директ-костинг»	Нормативний
3	Повнота включення витрат у собівартість	Неповний облік витрат	Повний облік витрат
4	Мета методу розподілу невиробничих витрат	Підвищення рівня прибутку	Вирівнювання рівня рентабельності виробництва різних продуктів, цільове зниження витратоємності

Запропоновано в умовах стратегії «контролю» підприємства застосовувати методи, спрямовані на більш повний облік та мінімізацію витрат (нормативний метод та ін.); в умовах стратегії «ризик» застосовувати методи, спрямовані на максимізацію доходу (облік витрат за неповною собівартістю, метод прямого обліку та ін.).

Література

1. *Аткинсон, Энтони А.* Управленческий учёт ; пер. с англ. / Энтони А. Аткинсон, Раджив Д. Банкер, Каплан, С. Роберт, Янг, С. Марк. – 3-е изд. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2005. – 878 с.
2. *Адаменко, Т. М.* Особливості стратегічного управління затратами підприємства / Т. М. Адаменко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2011. – № 23. – С. 100–106.
3. *Крышкин, О.* Настольная книга по внутреннему аудиту: риски и бизнес-процессы / О. Крышкин. – М. : Альпина Паблишер, 2013. – 477 с.
4. *Лисенко, А. О.* Порівняльний аналіз концептуальних підходів до управління витратами / А. О. Лисенко // Бізнесінформ. – 2012. – № 5. – С. 35–38.
5. *Литовченко, О. Ю.* Удосконалення процесу управління витратами підприємств за допомогою інструментів структурно-функціонального моделювання / О. Ю. Литовченко, І. П. Сиротина // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 3. – С. 162–165.
6. *Мельник, Л. Г.* Четвертая промышленная революция: предпосылки и содержание / Л. Г. Мельник // Актуальні проблеми економіки. – № 9(183). – 2016. – С. 26–30.
7. *Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені* Наказом Держкомітету промислової політики України від 02.02.2001 р. № 47.
8. *Погорелов, Ю. С.* Управление затратами предприятия : монография / Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов, Л. Ю. Хлапьянов, Г. А. Макухин. – К. : Лібра, 2007. – 320 с.
9. *Полянська, А.* Ситуаційний підхід до управління затратами підприємства / А. Полянська // Вісник ТНЕУ. – 2011. – № 1. – С. 134–140.
10. *Савчук, В. П.* Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент / В. П. Савчук. – 3-е изд. – К. : Companion Group, 2008. – 880 с.
11. *Фандель, Г.* Теорія виробництва і витрат / Г. Фандель ; пер. з нім. під керівництвом і наук. ред. М. Г. Грещака. – К. : Таксон, 2000. – 520 с.
12. *Шим Джей К.* Методы управления стоимостью и анализа затрат / Шим Джей К., Сигел Джоел Г. ; перевод с англ. – М. : Информационно-издательский дом «Филинь», 1996. – 344 с.

О. І. Карінцева, М. О. Харченко, С. В. Тарасенко.

Управління витратами у системі стратегій «контролю» та «ризик» суб'єкта господарювання

13. Яценко, Л. В. Облік та аудит витрат виробництва поліграфічних підприємств : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / Л. В. Яценко. – К. : Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, 2010. – 20 с.

Отримано 08.11.2016 р.

Управление затратами в системе стратегий «контроля» и «риска» хозяйствующего субъекта

**АЛЕКСАНДРА ИВАНОВНА КАРИНЦЕВА^{*},
НИКОЛАЙ АЛЕКСЕЕВИЧ ХАРЧЕНКО^{**},
СВЕТЛАНА ВИКТОРОВНА ТАРАСЕНКО^{***}**

^{*} кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики и бизнес-администрирования Сумского государственного университета, ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина, тел.: 00-380-542-332223, e-mail: niko_kha@ukr.net

^{**} кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики и бизнес-администрирования Сумского государственного университета, ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина, тел.: 00-380-542-332223, e-mail: niko_kha@ukr.net

^{***} кандидат экономических наук, доцент кафедры семейной и социальной медицины Сумского государственного университета, ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина, тел.: 00-380-542-648342, e-mail: svitlana_tarasenko@ukr.net

Деятельность предприятия осуществляется в системе выбора оптимальной пропорции между контролем и риском, характерным для процессов роста. Необходимость выбора возникает из того, что, функционируя, предприятие не может одновременно максимизировать процессы и контроля, и роста, поскольку данные подходы предусматривают различные расходы предприятия. Соответственно с целью повышения уровня экономической эффективности предприятию необходимо применять алгоритмы управления затратами, основанные на использовании различных инструментов и методов. Предложено в условиях стратегии «контроля» применять методы, направленные на более полный учет и минимизацию расходов (нормативный метод и др.); в условиях стратегии «риска» применять методы, направленные на максимизацию дохода (учет затрат по неполной себестоимости, метод прямого учета и др.).

Ключевые слова: метод, контроль, риск, затраты.

*Mechanism of Economic Regulation, 2016, No 4, 23–33
ISSN 1726-8699 (print)*

Cost Management in “Control” and “Risk” Strategies System of Economic Entity

**OLEKSANDRA I. KARINTSEVA^{*},
MYKOLA O. KHARCHENKO^{**},
SVITLANA V. TARASENKO^{***}**

^{*} C.Sc. (Economics), Associate Professor,
Department of Economics and Business-Administration, Sumy State University,
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-332223, e-mail: niko_kha@ukr.net

** C.Sc. (Economics), Associate Professor,
Department of Economics and Business-Administration, Sumy State University,
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-332223, e-mail: niko_kha@ukr.net

*** C.Sc. (Economics), Associate Professor, Department of Social Medicine, Sumy State University,
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-648342, e-mail: svitlana_tarasenko@ukr.net

Manuscript received 08 November 2016

Activities of economic entity are realized in the system of choosing the ideal ratio between control and risk, that is typical for growth process. The necessity of choice comes out when an enterprise, while functioning, cannot maximize the processes of control and growth, as the given approaches involve different expenses of economic entity. Consequently, to improve economic efficiency an enterprise has to apply cost management algorithm, based on the use of different tools and methods. Under “control” strategy conditions it was suggested to apply methods focused on more complete accounting and cost minimizing (method of direct accounting, standard method etc); under risk strategy to apply methods, intended to maximize income (not full cost accounting etc).

Keywords: method, control, risk, costs.

JEL Codes: M21, M40

Tables: 1; Figures: 1; References: 13

Language of the article: Ukrainian

References

1. Atkinson, Antony A. (2005), *Upravlencheskyy uchët*, Yzdatel'skyy dom «Vyl'yams», 878. (In Russian).
2. Adamenko, T. M. (2011), Osoblyvosti stratehichnoho upravlinnya zatratamy pidpryyemstva, *Ekonomika. Menedzhment. Pidpryyemnytstvo*, 23, 100–106. (In Ukrainian).
3. Kgyshkyn, O. (2013), *Nastol'naya knyha po vnutrennemu audytu: rysky y byznes-protsessy*, Al'pyna Pablysher, 477. (In Russian).
4. Lysenko, A. O. (2012), Porivnyal'nyy analiz kontseptual'nykh pidkhodiv do upravlinnya vytratamy, *Biznesinform*, 5, 35–38. (In Ukrainian).
5. Lytovchenko, O. Yu. (2011), Udoskonalennya protsesu upravlinnya vytratamy pidpryyemstv za dopomohoyu instrumentiv strukturno-funktsional'noho modelyuvannya, *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, 3, 162–165. (In Ukrainian).
6. Mel'nyk, L. H. (2016), Chetvertaya promyshlennaya revolyutsyya: predposylky y sodержanye, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, 9(183), 26–30. (In Russian).
7. Metodychni rekomendatsiyi z formuvannya sobivartosti produktsiyi (robit, posluh) u promyslovosti, zatverdzeni Nakazom Derzhkomitetu promyslovoyi polityky Ukrayiny vid 02.02.2001, 47. (In Ukrainian).
8. Pogorelov, Y. S. (2007), *Upravlinnya zatrat pidpriemstva* : monographia, Libra, 320. (In Ukrainian)
9. Polyans'ka, A. (2011), Sytuatsiynyy pidkhdid do upravlinnya zatratamy pidpryyemstva, *Visnyk TNEU*, 1, 134–140. (In Ukrainian).
10. Savchuk, V. P. (2008), Praktycheskaya entsyklopedyya. *Fynansovy menedzhment*, Companion Group, 880. (In Russian).
11. Fandel', H. (2000), *Teoriya vyrobnytstva i vytrat*, Takson, 520. (In Ukrainian).
12. Shym, Dzhey K. (1996), *Metody upravlenyya stoymost'yu y analiza zatrat*, Ynfomatsyonno- yzdatel'skyy dom «Fylynъ», 344. (In Russian).
13. Yatsenko, L. V. Oblik ta audyt vytrat vyrobnytstva polihrafichnykh pidpryyemstv, Avt-t k.e.n. za spetsial'nistyuu 08.00.09 – Bukhhalters'kyy oblik, analiz ta audit. (In Ukrainian).